Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 12 МАРТ, 1988 ШУ. ★ № 31 (7534). ★ Мах 3 коп.

Яхьа дневник

Лаьрхіар кхоачашду

Укх шера хьалхарча шин бетта итогаш йича гучадаьлар, Сунженски района В. И. Ленина цІерагІча колхоза хьайбаш леладераш шоашта хьалхашка латтача дехкарех дика лоархІабелга. Цу юкъа цар паччахьалкхенга ехкар бІаь тоян гаргІа шура.

— Укх шера хьалхарча квартале оаха планагІа йохка езар 153 тонн шура я, — яхаш дувц № 1 йолча шурий - товарни ферма бригадира И. Абубакарова. — Атта гІулакх дац из. Цхьабакъда, хІанз санна, оаха болх бой, из де вІаштІехьадаргдолга цхьаккха шеко яц.

Доахан дахкарга хьежжа, хІара дийнахьа тІакхет ферме йоаккха шура. Масала, дояркас Я. Сулеймановас итт тонна гаргга шура яьккхай январен февралеи. Цунна дукха тІехьабисабац З. Гуснева, Я. Бисиева.

Деша дай бац

Соажка хІара бІаь Іатта тІехьа 47 Іасилг мара хьалхедьдац «Куларинский» совхоза хьайбаш леладераша. Планал шозза кІезигагІа! Грозненски районе меттел, еррига-ча республике а бац цул эсалагІа хьокхам.

Мишта нийсденнад из тайпа нийрча хІама, вай деррига хьалкъ перестройкагахьа юхь ерзаяь къахьегаш долча хана? Эггара хьалха ала деза, Іул тоадара гІулакх совхозе Іалаьмате эсала лела-делга. ДукхагІдола доахан къаьна а тІехьленна пайдана долаш а дац. Цул совгІа, ледара я доакъара база. Масала, № 1 йолча шурий - товарни ферма коа йоалла кормоцех болх ца беш латта куклий ха я. ТІаккха фу дувцаргда хьайбаш-та луш дола доакъар хьалхагІе а кийчдарах, хьаьндарах.

Деча доалага хьежжа я чакхбаьннача шин бетта яьккха шура а. Из еррига а 2175 центнер мара яц, хьалхарча квартале дІаяла езар 3750 центнер йолаш. Из планага хьежача, 56 процент мара яц.

ПЕРЕСТРОЙКЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

ГІишлонхочун Котиков Бек-Хана цІи дика йовзаш я вай республике. Каст-каста цун отделочникий бригада балхах лаьца яздаьд республикански газеташа.

Шийх лаьца дувца дукха тІера ваш из. Бакъда, ше кулгалдеча коллективах, цо доахача толамех кІорда ца деш дувц.

ЧІоагІа лоархІаш сий деши саг ва Котиков цунца къахьегача наха. Из царна вовз массаза а бакъдолчун тІехьа латта, принципиальни саг хиларах тарра. Объективно де гІерт из ше хьа мел дер.

Иштта хила из Іамаз ДСК баЙха валехье дикка хьалха денз, комсомолец волча хана, хІаьта КПСС муГІарашка-м из хІинцца тІехьаГІа мара оттанзар, Бек-Хана кулгалдер йовцаш кхы а 18 гІишлон бригада чуйоагІа цІенош наха а. Фуд из! Малагіа къайле я укхаза!

Цхьаккха къайле йолаш хІама дац. Духхьал коллективерча хІара саго бизза кхетабу хьалхашка латта бехктокхам, шийна тІадилла гІулакх дизза чакхдаккха гІерт. Иштта хила уж Іомабаьб бригадира.

Ер шоллагІа шу да Котиков Бек-Хан ДСК бригадирий Совета председатель хержа. Из чІоагІа бехктокхаме болх болга дика ихетаду цо. ХІана аьлча, цо хьехар де дезаш хуп ханна цул дикка боккхагІа бола нах а тІехьа.

Кхаь звенох латташ я цун бригада. ХІаранена керте звеньевой ва. Масала, хьалхарча звенон керта латт къахьегама йіаьхий опыт йола, ворхІ бера нана Азниева Макка.

— Цу тайпара саг коллективе хилар доккха ираз де, — яхаш дувц Бек-Хана. — Цхьаккха а хІама хьалха доккха ца дезаш саг я из. Иштта бизза говзанчаш - хьехамчий ба Х. Исупова, Л. Яндарбиева, З. Садуева, кхыбараш.

Дукха ха йоаццаш гІишлошъеча доккхий гІулакхаш карагІдувларах Котиков Бек-Хана РСФСР заслуженни гІишлонхо яха сий дола цІи аннай.

— Тха ерригача бригада толам ба из совгІат, — йоах бригадира, — духхьал са цхьанне толам бац из.

ХІанз толашагІйолча бригада коллектив шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш я XIX Ерригсоюзни партийни конференцена дикача хьокхамашца накъаяхара. Цхьаккха шеко яц ше лаьрхІар цо кхоачашдерг хиларах, хІана аьлча маЄсаза а доши гІулакхи цІі долаш хьеанай из.

СУРТАШ ТІА: отделочникий бригадир Б. Котиков; бригада членаш (аьрдехьара аьттехьа) М. Азниева, Х. Исупова, Л. Яндарбиева, З. Садуева, Т. Уциева, А. Баутдинова.

А. АЙРАПЕТОВА сурташ.

ЛАЬТТА ХЬАЬНДУ

Хьинаре къахьегаш ба укх деношка Сунженски района С. М. Кирова цІерагІча колхоза № 2 йолча бригада механизаторашГурахьа дувча ялатий кхашта подкормка яь бабнаб уж. Йоккха опыт йолча тракторнсташа Разин Алексей Ивановичен Костюченко Иван Петровичен планагІа 45 мара йоацача, хІара дийнахьа 70 гектара тІа аммиачни селитра тохар. Из де царна новкъостал дир гІонна дола балхаш деш болча Самойленко Алексея, Икоева Асяс, Жиляк Ивана, кхычар.

Дукха царна тІехьа ца бусаш къахьегаш ба ца бригада къахьегамхоша а. Удобренеш дІатовсаш бар ухказа Л. Оздоев, В. Антонов, М. Гатиев, М. Мержоев. Цар подкормка яьй 2500 гектар гурахьа дувча ялатий кхаштен 299 гектар йолча люцернаи.

— Минеральни удобренеш товсаро дукха из дІабехе а, тесса дитадац оаха органика кхашка дІайоаржаяра гІулакх а, — йоах боахама керттерча агронома Плиев Амира. — Из ду оаха бІаьсти ялаташ дІаде дезача кхашка.

Шоай гІулакх тІехдика дІахьош къахьегаш ба ца даькъе Ю. Катков, А. Хасиев, С. Евлоев, В. Вараев, Р. Хушалаев, кхыбараш. Цхьадолча деношка планагІчул шозза дуккагІа кхо дІаоз цар кхашка. Дукха ха йисаяц деррига балхаш чакхдьннад аьнна цар рапорт дала таро хургйола дн хьатІакхача.

А. УРОЖАЕВ.

ЭШАШ ВОЛА САГ

Ткъаь шиъ шу да Молочаев Хьамид Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе болх беш вола. Іай — ферме доаханна гІулакх деш, аьхки, — уж доажадеш. Ший профессех иштта дувц цо:

— Цхьаболчарна хет бежга воаллачун болх сийдолаш боацаш санна. Къаьстта кагий нах увзалу цу гІулакхах. Бакъдар аьлча, иштта дац из. Мел хоза хул бІаьстий аьхкий- даьГІенаш, лоаман босенаш, аренаш. Со-м хьаг цу суртех. Цхьабакъда, духхьал Іаламга хьежарах далац гІулакх, аз доажадеча Іулца 345 етт ба. Ма хулла цар луш йола продукци алсамъяккха гІерта веза.

Укх тІехьарча шерашка цхьаь ца! масал доаладе йиш яц Хь. Молочаева къахьегама дисциплина толхаяь, рационах доагІар хьайбашта дІа ца луш дита. Цудухьа дика лел фермера гІулакхаш а. Массаболча доярка-ша шура яккхара план кхоачашъяьй. Дика лоархІаяьй совхоза паччахьалкхенга дулх дохкара денхарех а.

В. КУРБАНОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума аргІанара заседани хилар, цига дийцар «Халкъа эша товараш дукхагІа а дикагІа а арахецара, социалистически рузкъа лорадеча цІенхаштара кхоачамбоацараш долга.

Министерства предприятеша, къаьстта «Металлист» яхача заводо, Нохч-ГІалгІай химически заводо, «Силуэт» яхача производственни объединене арахецача изделей дукхха тайпан хьадара технологи телхаю, уж шоаш дикала боарам лоха болаш хул. Предприятешта доккха зе хул брак йолаш продукци арахецарахи гІод текхарахи.

Министерства дуккхача предприятешка ледара къовсам лоаттабу социалистически рузкъа лечкъадарца.

Лакхехьарча Совета Президиумо Нохч-ГІалгІай АССР моттигерча промышленноста Министерство декхарийла яьй боаханге беча балха тІа дола кхоачамбоацараш дІадаха, халкъа эша товараш дуккхагІа хьаде а дикагІа хилийта а, материальни рузкъа лораде.

Президиумо республика шеръеча, халкъа эшача товарнй дикал лаккъеча, шийна карайолча предприятешкара социалистически рузкъа лорадеча цІенхаштара кхоачамбоацараш долга.

Министерства предприятеша, къаьстта «Металлист» яхача заводо, Нохч-ГІалгІай химически заводо, «Силуэт» яхача производственни объединене арахецача изделей дукхха тайпан хьадара технологи телхаю, уж шоаш дикала боарам лоха болаш хул. Предприятешта доккха зе хул брак йолаш продукци арахецарахи гІод текхарахи.

Министерства дуккхача предприятешка ледара къовсам лоаттабу социалистически рузкъа лечкъадарца.

Лакхехьарча Совета Президиумо Нохч-ГІалгІай АССР моттигерча промышленноста Министерство декхарийла яьй боаханге беча балха тІа дола кхоачамбоацараш дІадаха, халкъа эша товараш дуккхагІа хьаде а дикагІа хилийта а, материальни рузкъа лораде.

Президиумо республика халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполнительни комитеташ декхарийла яьй производства эффективность лакхъеча, арахецача продукце дикал лакхъеча, материальни, къахьегама, финансови кхоачамех пайда эпача, къахьегама овсарле лакхъеча, болхлоштеи гІулакхерча нахан деш дола социально-культурнии бытовойи гІулакх тоадеча моттигерча промышленноста Министерства предприятешта новкъостал де.

Президиума заседане иштта дийцар «Лаьттах пайда эцарах долча законодательствас дІадехараш кхоачашдаран нах чубаха индивидуальни цІенош хьалдаран тІахьожам лоаттабеш МагІалбика района халкъа депутатий Советаша беча балхах дола» дош.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатийи цар исполкомийи теркам тІабахийтар лаьттах пайда эцарая нах чубаха индивидуальни цІенош хьалдаран паччахьалкхен тІахьожам лоаттабеча цІенхаштара кхоачамбоацараш хилара. Укх тІехьарча кхаь шера лаьттах пайда эцара законодательство телхадеш моттигаш кІезигьеннаяц, хІаьта цхьайолча дуккагІа а хиннай. Шоай лоІаме лаьтташ хьалувцаш моттигаш дукхагІа хиннай. Духхьал Йоккхачен Юкъерчен Ачалкхенашка, Даби-Юрта 1987 шера 27 моттиг хиннай наха шоай лоІаме лаьтташ дІалувцаш е бІарча хьайбаца район хиннарех 22 процент.

Лаьттах дола законодательство телхаду боахамий цхьаболча кулгалхоша а. «Алханчуртский» совхоза дирекце 23 лаьттан участок елар уж сел чІоагІа эпаш боацача наха. БоагІача боараме яц паччахьалкхен лаьттайи приусадебни фонден учет. Совхозий дуккха лаьтташ доал ца деш тесса дитада, михон хивои толхадаь, бизза пайда ца эцаш да. Лаьттай рекультиваци ю оттаяь ханаш гІожа телха а еш.

Меллашха дІадоах нах чубаха индивидуальни цІенош деча дола кхоачамбоацараш. Шоай лоІаме, законагІа доацаш хьалдаь цІенош дохадаь дІадахарах йола халкъа депутатий Советий решеиеш кхоачашъяц.

Районна архитектурни службас кхоачамболаш тІахьожам лоаттабеш цІенош дара генпланаш чакхъяхараи цІенош де керда лаьттан участкаш къоастаяраи.

Бокъонаш лораеча органаша цхьайолча моттигашка теркала ца еш ют лаьттах пайда эцарах дола законодательство чІоагІа толхадараxи нах чубаха индивидуальни цІенош хьалдарахи юрта Советий исполкомаша хьачуенна материалаш. Цар доагІача тайпара тахкаш из гІулакх, из бахьан долаш бехктокхамза боал бокъонаш толхаяьраш.

Наггахьа мара хьажац халкъа депутатий городскойи юртен Советий массазарча комиссей заседанешка лаьттах дола законаш кхоачашдареи нах чубаха цІенош хьалдарен дешашка, ледара болх бу горисполкома административни комиссе.

Лакхехьарча Совета Президиумо халкъа депутатий МагІалбика городской Совета исполком декхарийла яьй района территоре тІа лаьттах пайда эцара законодательствас дІадехараш кхоачашдаран нах чубаха индивидуальни цІенош хьалдаран тІахьожам лоаттабеш цІенош де керда лаьттан участкаш яла йоагІача наьха учете йоагІаш йола порядок оттаяра, приусадебни фондах нийса пайда эцара хьакъехьа юрта Советий исполкомашкареи боахамий кулгалхошкареи дуккагІа хьадеха. Из болх беш гласность шерра хулга Іалашде; лаьттах пайла эцарах дола законодательство кхоачашдаран нах чубаха цІенош хьалдаран тІахьожам лоаттабара балха Советий массазара комиссеш, депутатски группаш, административни лаьтташ комиссеш, бахача наьха общественни самодеятельни органаш юкъейоалае.

Президиума заседане хьежар кхы цхьадолча дещашка а.

ПЕРЕСТРОЙКА ДЕШАШТА ХЕТАЯЬ

КПСС Нохч - ГІалгІай обкома политически просвещене ЦІагІа чакхъяьлар предприятейи организацейи политпросвещене кабинетий заведующей кхаь дийнахьа хиннa республикански курсаш.

Цига ладувгІаращца практически занятеш чакхъяьхар «Промавтоматика» яхача Грозненски Іилман - производственни объединенеи, «Наурский» яхача совхозси база тІа. Объединене генеральни директора А. Опрышкоси «Наурский» совхоза директора Г. Петренкоси дийцар йинзза хозрасчет юкъеЙоалаярца болх дІа миштa бода. КПСС Наурски райкома секретара М. Орцухаевас дийцар политически экономическин системерча перестройка итогех.

Кабинеташка къамаьлаш дир цар заведующеша, специалисташа, пропагандиста-ша, партийни болхлоша. Цар чулоацам латтар экономически дешара хьинаре формаши методаши юкъейоалае езаш хиларах, аргІанара тема Іомаеча пропагандисташ-тен ладувгІараштеи хьадда новкъостал дергдола наькъаш белгалдаьхар.

Курсашка дакъалоацаш хиннараш теркам тІабохийташ хьежар кабинеташ мишта кийчъяьй, цар балхий планашка, методически советаша беча балхага.

Курсашка ладувгІаш хиннаршта хьалхашка массехк темаех лекцеш йийшар Іилманхоша, вузий преподавателаша.

Иштта политически просвещене ЦІагІа технически средствай кабинете чакхъяьхар практически занятеш, кердача политически методически литературах йола информаци хьанйцар.

«ШийтталагІча пятилетка шерашка промышленности транспорти - дегІаяра йолча итогехи перспективехи» курсашка къамаьл дир КПСС Нохч-ГІалгІай обкома промышленно - транспортни отдела заведующе Ю. Кузнецова, XII пятилетка шерашка Іилмеи, культуреи, унахцІенои дегІайоагІалгах дийцар Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председателя заместителя Т. Махмудхаджиевас.

ТІехьара а курсашка хиннаршта дІаелар политически просвещене кабинетий балхах йола положенеши рекомендацеши.

Л. КОДЗОЕВА,
КПСС Нохч - ГІалгІай обкома политически просвещене ЦІен заведующе заместитель.

ЙОАЗОНХОШЦА ВІАШАГІКХЕТАР

Самардийнахьа КПСС областной комитете йоазонхошца, кастта Москве хургдолча нохч - гІалгІай литература Деной доакъашхошца вІашагІкхетар хилар. ВІашагІкхетар дІадоладеш парте обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева цига баьхкараш литераторашта дагайоахкача проблемаи хьакъехьа гуччахьа вІаши дагабовлара тІахьийхар. ХІаьта уж иштта гуччахьа вІаши дага а баьлар. НГІАССР йоазонхой Союза правлене председателя Ш. Арсанукаева дийцар республика культурни вахарера езача событена кийчо мишта яьй, цу денеи программах. ВІашагІкхетаре къамаьлаш дьча йоазонхоша А. Бокова, И. Минтяка, С. Чахкиева, А. Ведзижева, иштта кхычар дийцар республике эрсий меттала арадувргдола альманах хьаде, йоазонхоштеи издателаштеи юкъера бувзамаш чІоагІде эшаш хиларах, таржам дара проблемаех, иштта кхыдола дешаш а дийцар.

ВІашагІкхетаре дакъа лаьрар НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума председателя Х. Х. Бокова, КПСС обкома шоллагІча секретара Д. Г. Завгаева, КПСС обкома секретараша В. А. Алехинеи С. М. Бековеи.

ІИЛМА– ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕССИ ПЕРЕСТРОЙКЕИ

Миштa хила еза ВОИР перестройка хьалашка, яха хаттар латт вай мехкарча рационализатораштеи изобретателаштен хьалхашка. Перестройка наькъа тIа а баьнна, цар шоай болх кхетамца вIаштIехьбаккхарах дукхача даькъе тийша да творчески балха тIа дикагIа ка ялар. Дуккхача хана денз дувцаш да творчески къахьегачар болх овлангара денз эргабаьккха тоабе беза яхаш. Ховш ма хиллара Iилма - технически прогресс елга сихдара йола керттера фигураш я изобретатели рационализатори. Из дика кхетадешше а, царна эша хьалаш ца хилийтарах дукха моттигаш ницлу цар болх боагIача тайпара дIа ца бодаш.

Хьалха дIаяхача хана нийслуш долча гIулакхашца дIатардала гIерталга цхьаккха тайпа перспектива йолаш дац ше-шийна финансировани яра хьалашка болх беча хана, шерра перестройка яржаш латтача хана. Цудухьа ВОИР-а шиннаш тIадерзаде деза лоархIамегIа йолча проблемашка изобретательстван рационализацеи хьакъехьара чоалхане закон нийса леладайтара, авторий бокъонаш лораяра тIахьожам лоаттабе беза, сихагIа дегIакхувла еза шоай лоIамерча технически кхоллам хой клубаш (КСТТ). Уж декхарийла я рационализаторашта эшаш дола новкъостал де а, цар кийчъяь рационализаторски предложенеш сихагIа производствана юкъейоалае а, Iилман ларда тIа хьае еза хозрасчетни, инженерни подразделенеш, (КСТТ), договораш а увттадеш, цар кхоачашдергда лакха эффект йола кердадараш кийч а дай, производствана юкъекхухьалга. Заводашка деш дола изобретательстван рационализацеи деррига балхаш хьалхарча этапе хозрасчетаген йиззача хозрасчетаген даха деза ха хьатIаяттай. ХIаьта ВОИР ше дIадахийтар дизза юха меттаоттадарга яла езаш я. Из перестройка чакхъянкхара керттердар да изобретательствахи рационализацехи бухсоццаш хьакулаш долчоа учет а лелаеш, порядок хулийталга.

ХIанз укх сахьате из болх тесса лелабу, изобретательско-рационализаторски балхах хьахулачунна тIахьожам а лоаттабац. Деррига цу балхах хьахиннар предприятега дIадочийт, боагIача хьисапе творчески къахьегама мах а ца беш. Цудухьа НТО а ВОИР а езаш яц яха къамаьлаш хул каст-каста. Нагахь санна НТО дIаяькхача зе ца хила а тарлу, хIана аьлча, цо кхоачашдру денхараш кхоачашдеш я «Знание» яха общество. ХIаьта ВОИР дIаяькхача Iалаьмате дукха зе хургда паччахьалкхенна, цун метта дIаотта кхыяр йоацандаь. Духхьал ВОИР ма йий рационализатораштеи изобретателаштен новкъостал а деш, цар бокъонаш лораер.

Халкъа боахама кулгалдара йола керттера рычаг а хинна экономически методаш дIаэттача хIанзарча хана бокъонца бола низ хилац, духьала увттача суртах, экономика законай мара. ТIакхха эггара чIоагIагIа пайда луш йола обществаш союзаш дегIа а ухаш, пайдана йоацараш юкъера дIаяргья. Изобретенеш рационализаторски предложенеши производствана юкъейоалаярах дукхха миллионаш пайда беш хиларо тувлаяь ВОИР-а советаш перестройка яра даькъе цхьаккха инициатива йоацаш я. ВОИР-овцаш цхьан моттиге латташе а НТО кулгалхоша перестройка яра лостамех дукха балхаш ду.

Организационни перестройка яра йолча ший таронех бизза пайда ийбац ВОИР-а, цунах лаьца хоадамболлаш дийцар ВОИР-а ЦС Пленуме. Сона хетачох, перестройка хьалашка ВОИР-а керттера лини хила еза изобретательскии рационализаторскии болх ше-шийна финансировани ярген йиззача хозрасчетагеи баккхар, тIа-тIа дукхагIа кердадараш производствана юкъекхахьа гIертаргба цул тIехьагIа, дукдукхагIа болх бергба творчески кхолламхоша а.

Кердадараш балха юкъекхувлараш даькъе ВОИР-ски декхараш шийна дIатIа а йидеш, цунна тара хила гIерта йиш яц НТО. ТIехьарчун декхар да Iилман низаш вIашкаувзар, хьинаре къахьегара уж оарцагIбахар.

Р. ЯКУБОВ,
ВОИР-а Нохч-ГIалгIай областной Совета Пленума член.

КОММУНИСТЕХ ДОЛА ДУВЦАРАШ

ИЗ МАССАНАХЬА КХОАЧ

Медицински инструментий Гудермесски заводе кIезига бац производстве хьалхалаттараш. Царна юкъе я хозрасчетни бригада бригадир Галина Федоровна Кириченко а. Хьинаре болх барал совгIа, партийни а общественни а вахаре хьинаре дакъа а лоац цо. Из областной партийни конференце хержар парте XXVII съезда делегаталла. Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат хиннай Г. Ф. Кириченко.

Къахьегара чIоагIа тIера хиларал совгIа, из кIоарга коллективизма, гражданственноста уйла йолаш, шийга кхаьчача гIулакха бехкто-кхам бовзаш я. Из духхьал шийх гIайгIа яь Iад. Цо йоахкхо ю ший бригадерча наьха, участка, цеха гIулакхий.

Ше цеха партийни организаце секретарь хиларах тарра, Галина Федоровнас бокха политически кхетама болх бу. Оалача дешаца а деча гIулакхаца а цо хьокхам тел кхычарна. Из йокхха говзал йола токарь - револьверщик я. Ше деш дола хIама цо цIенкаштта а дика а ду.

Производстве, наха юкъе, цIагIа лерттIа саг хилар бахьан долаш Галина Федоровнай сий а ду, лархIа а лоархI. Цунна карагIдаьннад ше санна болча нахах латта бригада вIашагIтоха. Цо кулгалдеча коллективо кIоарга кхетадаьд перестройка маIан, из производственни процессе меттел, сага уйланга, цун психологега кхоачашхилар. Шоаш производстве беча балха тIехь а вахаре а шоай бригадира тара хила гIерт уж.

Парткома инициативагIа заводе анкетировани йир. Цу тIа оттадаьдар: перестройка хоалой шоана? Миштa мах бу оаш- бехктоххамеча кулгалхойн керттерча социалистийн балха? ХIанзарча этапе партийни комитета балха? Фу де деза перестройка сихагIа чакхъяькхара? — яха хаттараш.

Дукхханешта хацар цу хаттаршта жоп дала. Перестройках духхьал производственни, Iилма - технически, экономически гIулакх хетар царна, сага уйлана, цун психологена перестройка йоагIалга кхетадеш бацар.

Наха юкъе дIадоаржадаь анкеташ дерригаш а юхакхачанзар парткоме. Бакъда, дIакхьачаршта юкъе цхьаккха а дацар сага цIи тIайоацаш. Анкетироване тIа хиннача хаттарех коллективе хеташ дар дIадовзийтар. МугIарерча болхлошкара денз керттерча кулгалхошка кхачалца дувца даькйхар перестройках хетараш. Гуччахьа дийцар перестройкана кулгалдеча директора, керттерча инженера, парткома секретара гIалатех, кхыча кхоачамбоацарех. Шийна хетар майрра а хьакхашта а дийцар Галина Федоровнас. Ишта я цун оамал.

Из нах тешаш, шийгара динадар, беркатедар мара даргдоацаш саг я. Цудухьа моллагIчунга дувцаргдоацар цунга хайт наха, дагабоал. ХIаьта Галина Федоровнас уйла тIаяхнйта ладувгI шийца дагавала веначо дувцачунга, хьехар ду, нагахьа из оарцагIъяла езаш хIама дале, цунга хьож.

Цо кулгалдеча бригадера нах, моллагIча кхыча коллективе а санна, хувцалуш хиннаб, Бакъда, керттербараш массаза а бисаб. Цар бригадерча наьха барт тоабу, цхьан нарядагIа болх бу, плани тIанйца дехкараши кхоачашдара оарцагIбоах. ХIаравар гIерт кхычул тIехьа ца виса. Цудухьа заводерча социалистически яхье цу бригадо дукххаза а хьалхара моттигаш яьхай. Уж толамаш дахара докхха новкъостал даьд бригадера нах балха шиъ-кхоъ говзал йолаш, цаI шоллагIчун метта отта йиш йолаш хиларо. ХIаьта цхьабараш цхьан саго шин станока тIа болх беш а ба.

Галина Федоровнана цу заводе кораяьй ший говзал гучаяькхха моттиг, ший ираз. Цунна еннай дика квартира, из цига яхай ленински парте мугIарашка.

Ший маьрацл Галина Федоровнас хьалхеду шоай ши бер.

ТIехьарча хиннача городской партийни конференце Кириченко Галина Федоровна парте горкома бюро членалла хержар. Цо дизза кхоачашду парте шийна тIадилла декхар.

Дог цIеней хьинареи къахьегарах, общественни вахаре дизза дакъа лоацаш хиларах цунна еннай Къахьегама Спйлен шоллагIчеи кхоагIчен степений орден, юбилейни медаль. Из Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни машиностроитель я.

Н. БОРИСОВ,
штате воаца корреспондент.

• *Демократе хьалашка даха Iомалу*

КУЛГАЛХО ХЕРЖАР ЮХА А

Сунженски района «Заветы Ильича» яхача колхоза правлене отчетно - хоржамий собрани хилалехьа хьалха, са къамаьл хилар моттигерча райкома иструкторца С. Умаевца. Цо хьахьенхар сога дIадахача шера района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье хьинаре дакъалацарах а кхоалагIа мотиг яккхарах а колхоза коллективана хьожаяь Сийлен грамота.

— Ер грамота дIалулга сона тIадиллад райкомо, — аьлар С. Умаева. — Укх тIехьарча шерашка даим тIехьаюсаш, паччахьалкхен планаш кхоачаш ца еш, хьа йоагIар колхоза коллектив. ХIанз гIулакхаш доалуш доагIа. ДинагIа къахьега баьннаб кхаш леладераш. Бокха хьувкъам чубенаб цар соахка. Колхозхоша кхоачашъяьй шуреи дулхи дохкара план, 1987 шера 38 эзар сома цIена пайда баьб боахамо. Дукхача хана денз зе деш хьаена колхоз рентабельни хиннай.

Дукха нах ба Алхастерча юртарча клуба зале. Къахьегаме шоашта карагIдаьннараш, динза дисараш дувцаш ба уж. Хьахоз шоаш шоашта финансировани яр, самоокупаемость, боахама расчет а дезала подряд а яха дешаш. Цу хьакъехьа шийна хетар ала гIерт хIаравар.

— Дукха шераш да аз колхозе болх бу, — йоах колхозхочо М. Ганиевас. — Цхьабакъда, хIанз санна айса хьадечоа уйла тIаяха хиннаяц со. ГIулакх цудухьа дика дIадода.

Колхоза правлене цIерагIа къамаьл дир цун председателя М. Костоева. Доккхал деш дийцар цо хьинар долча колхозхоех, цар гIулакхех. ДIадахача шин шера, планагIа 20 центнер йолаш, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 35,5 центнер нIа чуийцар боахамо. Планал совгIа дIаеннача хIара килограммах доагIачул 75 процент дукхагIа ахча делар колхозхошта. Дика пайда баьлар къахьегамхошта паччахьалкхенга планал совгIа дулхи шуреи дохкарах а. Цо новкъостал дир колхоза экономика дикка меттаойалае.

Цхьабакъда, М. Костоева керттера теркам тIабахийтар динза дисараште, кхоачамбоацараште. Кхайла ца хьош дIаала деза боахаме долча лаьттах колхозхоша бизза пайда ца эцарах. Из кхаьчача кхоачамбоацараш да техникаех пайда эцача. Хийла моттигаш хул еха комбайнаш, трактораш, кхыйола юртбоахама техника цхьацца оатхалаш ца хилар бахьан долаш, «баргал» теха латташ.

Цу хьакъехьа председателя М. Костоева дийцар хьаллаьцар пренешка къамаьл даьча керттерча агронома М. Фаргиева.

— Хьувкъам эсала хилча эггара хьалха вай оттаду бахьан хаоттам ба, — аьлар цо. — Цхьабакъда, сона нийса хетац из. Соахка геттара кIезига чуийцар колхозо хьажкIаш. ХIана? Эггара хьалха царна Iунал Iалаьмате во дарах. Масала, мел ха яькхар макха ца боаккхаш. ДукхагIдола агротехнически гIулакхаш е тоъал тIехьа доахаш дир, е вIалла ца деш дитар. Цунга хьежжа дар гурахьа чуденар а. Дика хьалкхеяьр эяь горохи кени. Ший ха хьатIакхьачача касарашка Iобиллар из. Цхьабакъда, из снхха хьагулбе, аргIаш даь дIаоттабе дицделар. Мега доакъар догIашта кIал а дахар, дохкаденна дIа а даьлар. БIарччача шера къахьийгачул тIехьагIа хьахиннараш цIена пувхаш яр.

Агронома ше мадарра дийцар кхаш леладеча эттача хьалах, цигарча кхоачамбоацарех, цу юкъе ше кулгалдеча службачарех а долаш. Цхьабакъда, керттера бахьан техника тоъаш ца хилар аьнна цакхдаьннкар цо ший къамаьл.

Техника тоа ца еш латташ бетташ, кIираш дIаахарах дийцар колхоза партийни организаце секретара, трактор-но - кхаш леладеча бригада бригадира М. Парижева. Масала, ялх бетта ремонте хинна трактор, юххера а тоаьлй, аьнна, хьайоалаьлча шоллагIча дийнахьа ехар. Ишта латташ цо даь зе, цох шийх дIадахачул дукхагIа хилар. Цу тайпарча наькъаца йиззача боахама расчетага, шоаш - шоашта финансировани ярген самоокупаемостаген довла вIаштIехьа хургдац.

Бригадир боахаме нийсденна кхоачамбоацараш кхычарна дIатIа а тетта, шийна беррига бехк тIера баккха гIертар. Цу тайпара позици миштa кхетае еза, колхоза коммунистий тхьамада из ше хилча хIаьта а.

Дика жоп делар цу тайпарча самокритика йоацача къамаьла къахьегама ветерана, дукхача шерашка колхозе хьаьнала болх беш хьавоагIача М. Хутиева.

— Къамаьлий ха чакхъяьннай, — аьлар цо, — гIулакхий ха хьаэттай. ХIараваР шийгара дIаволавала веза перестройка е, ХIаране шийга хатта деза: фуд динза дисар, де дезар, тIехьатетта йиш йоацар? Мело ца еш дIадакхха деза къахьегача новкъарло мел ер, тIехьаленна пайдана доацар. Из доагIа мугIарерча болхлошта а кулгалхошта а, коммуниста — къаьстта.

Уйла яйташ дар зоотехника Дзангиев Iийсас собране даь къамаьл. Цо белгалдаьккхар дIадаха шу колхоза хьайбаш леладераша цIакхха ца хиннача бесса дика дIадоладаь кинналга. Масала, паччахьалкхенга шура йохкара хьалхарча ийс бетта план ах шера кхоачашйир. Цхьабакъда, из темп дIахояхьа маганзар. Шура тоъал лаьгIъелар.

ЦIаьхха эттача йокъало, йIовхало зенаш дир хьайбай боахама. Доахан цамогаш хила доладелар. Мелла чIоагIа профилактически гIулакхаш даь дале а, шовзткъа совгIа бежан къе делар. Из бахьан долаш 6,4 тонн дулх тIерадьлар. Хьайбай продукцега дIадодар тоъал алсамдаькхар цо а.

Хьайбаш леладеча дезала подряд юкъейоалайча денз доккхий хувцамаш хиннад колхоза ферме. Нагахьа санна юкъера лаьрхIача боахамерча хIара бежана дийнахьа тIанхетар 172 грамм мара еце, дезала звенос леладеращта цу юкъа 450 — 500 грайм дулх тIанхет. Цул совгIа, укх тIехьарча хана хьайбаш къе довш, е царна урс хьакха дезаш моттигаш хиннаяц. ДикагIа пайда эц доакъарах, даьгIенех.

Цхьабанъда, кIезига дац цу участке динза дисараш а. Къаьстта во латт Iул тоадара гIулакх, дукха доахан Iаьхара дус. Ферме да 5—6 шу даьнна «шинараш». Уж итташ-итташ да. Укх тIехьарча бархI шера цхьаь цаI дикача фух дола бежан нийцадац колхозо.

ХIанз а тхов-кIийле йоацаш ара латт бIаь бежан. ХIаьта Iаьсашта кхоалле хьалъе йолаяь ши шу совгIа ха я. ГIишлон материалаш яц, яхаш, тIехьатетт из. ЧIоагIа во да хьайбаш леладерий бытовой хьалаш яц бытовкаш, лувча, салаIа моттигаш, ледара бу ферме опыт дIа-хьа эцара болх.

Цу хьакъехьа шийна хетар аьлар колхозхочо Н. Дербичева, Iаьсий леладеча Хь. Медовас а. Хоза къамаьлаш а ца дувцаш доагIар де тIахьийхар цар нах.

Колхозхошта шоаш хьадаьр лораде, долчун хьурмат де ца ховлгах дийцар боахамерча ревизионни комиссе председателя А. Белхароева. Цо цIераш яьхар хьаьхачул тIехьагIа дукха коартолаш йоаяьрий, Iунал ца деш кхаш талхийтарий. Ахкан замалахь лоамашка даьржа гурахьа цIадоаладаь хьайбаш озап. Цо аьттув лу кулга цIена боацача наха колхоза рузкъана тIанхувда.

Колхозе тоъал дукха говраш я. Уж ерригаш а ара латт. Кхийнаш ца хиларал совгIа, царна доакъар Iодилла хьаьш а дац. ХIаьта говрий боахамах пайда мел эц кхетаде кхоачам болаш да ер масал: колхозе ялх гIудалкх я, цхьабакъда, цхьаь цаI хоамат яц.

Колхозхоша къайла ца хьош дийцар боахаме техника лелае моттиг ца хиларах, машинаши трактораши водителий коашка латтарах. ТIа тхов боацаш ара латт удобренеш, юртбоахама инвентарь. Цу дерригне а юхатетт колхоза экономика тоалулга.

Увзалуш дора къамаьл колхоза экономиста А. Галаева. Цох тамаш елга а дацар: хIанз а ледара, доккхий декхараш хьалхашка оттаде таро ца луш я боахама экономика. Мух хьакхъеккхача, цкъа корага, тIакхха наIарга йийхка цаI мара йоаца Цагена ферта санна я из.

Кхоачамбоацараш кIезига деце а, колхозхоша белгалдоахар, хьалхарча ханашка хьежача боахамера хьал унахцIенагIа дийрзалга. Даьха толамаш цар дувзар шоай колхоза кулгалхочун М. Костоева хьинарца, гIулакхашца, из нахаца та, уж керттерчоа тIаберзабе ховш хиларца.

ТIанйца решеней кхоачашъяра тIахьожам лоаттабе, гIулакх дизза чакхдаккха, парте социални программа кхоачашъеча хьинаре дакъа лаца тIахьийхар колхозхоша шоай кулгалхо. Цхьатарра массава раьза а хинна, юхахержар цар М. Костоев колхоза председателалла.

М. КАРТОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Инстейоалаш латт Кубе эггара йоккхагIйола, Советски Союза технически новкъостал-ца Сьенфуэгосе хьалъеш латта мехкдаьтта чакхдоаха завод. Из хьалъеча юкъа дикагIча оагIорахьара хьахьекхар интернациональни бригадаш хьаяра йолча практико, уж бригадаш лакха къахьегама овсарле йолаш болх барца белгала я. Кубински кагирхой йоккха опыт йолча советски говзанчий новкъостал-та балха специальносташ караерзае таро йолаш ба.

СУРТАШ ТIА: 1) советски кубинскин монтажникаш; 2) хьалъеш латтача завода куц-сибат.

А. СЕРЕДА сурташ. (ТАСС).

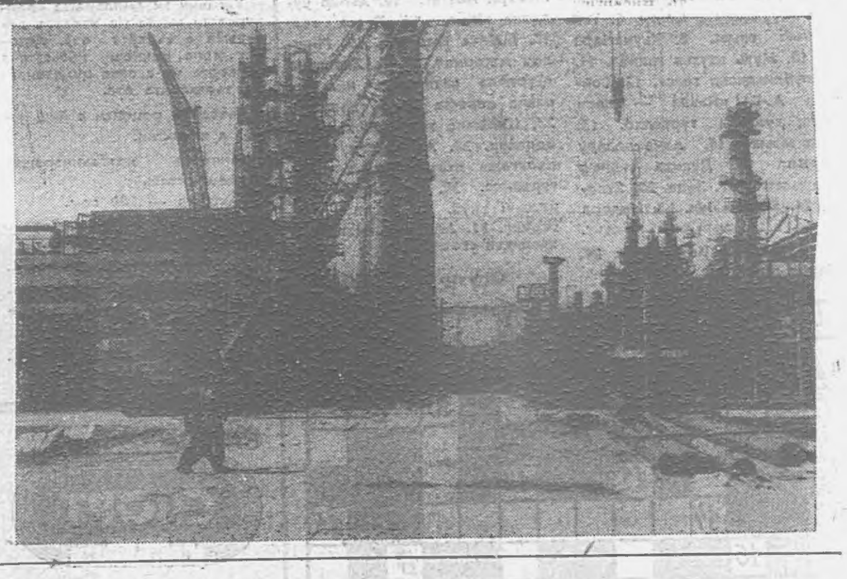

КАБУЛ: МАШАРАХ ТЕШАМ БЕННА ВАХАР

Кабула малхбоалехьара йист. ТIехьаяха сайре. Юстара латта доккха доаца ялх цIа царандоя (халкъа милице) нарядо чIоагIа ха деш да. Ткъаь итт минут хьалха герзаца кийчевнна ши саг ховеннаь укхаза. Чухьажа болалу. Лейтенанта Абдул Матина эггара йистерча цIен даьга хетт бийса яккха наIарга баьхка нах чубитабий Iа, яхаш. Цо корзагI а ваьнна йоах «Аl Ши саг вар бийса яккха чудита, яхаш. Аз чубитанзар — царга халаташта чухь автоматаш хоелар сона. Герз долаш ши саг ва аьнна аз къайлагIа хоам а баь, са лоалахоша а чубитанзар уж».

Чухьежача хIама кораднизар — наьха нах бацар цу цIеношка. ХIаьта а массехк дийнахьа царга хьажа аьнна приказ делар Абдул Матина. «Уж цIеношка хьалдаьд Iаьдалахьагара мукъа а луш, — йоах лейтенанта. — Ишта бIаьш цIеношка да Кабуле. Уж цIеношка геттара къеча наьха да. Уж кийча ба кIезига хIама елча а гIулакх де. Шоашта зIамига хIама еннар а чувутаргва. Террористашта из хоа».

Iаьдала-м бокъо я кабульски «фавелаш» дIаяха. Из дара кхы цхьаьнха а бахьан да: цар новкъарло ю город комплексни хьалъяра план кхоачашъяра. Бакъда, уж цIеношка дIадаьхача Кабуле кхы а дукхагIа хургбар чубаха цIеношка доаца нах. «Таханна из города хьалхашка латта эггара чоалхане проблема я, — йоах афгански столица мэра Адин Сангина. — Цун ший драматически историе хьалхале я. Революци котъяьнначул тIехьагIа 1978 шера Афганистана духьала хьа а ца кхайкабеш тIом болабир. Цо сиха дIалаьцар мехка еррига территори. Дукхача районашкара вахар ла йиш йоацача даьлар. ХIаьта, шоаш бахаш йола моттигаш а юташ, Кабуле аха болабелар провинце баха нах. Цхьабараш столице бахача шоай гаргарча нахага дог доахаш баьхкар, хIаьта дукхагIбараш — дегIар хургда, аьнна. Нах чуховшабеча цIеноех боаккха мах цIаьххха лакхбелар. Ишта баьхкарех лакхабараш городе тайптайпарча моттигашка шоай лоIаме цIенош де болабелар. Юххьанца оаха бокъонаш лораеча органашца цхьана цу хIамашта духьала гIулакхаш дир. Бакъда, царех кIезига пайда баьлар. Кабуле баха уха нах дукхагIа хилар. Цунга хьежжа дукхагIа хьалдора законагIа ца доагIа цIенош. Сона хетачогIа нийса а дар: «цIа хила йолча бокъонах баха йиш яц ншта а йоккха гIайгIа кхаьча нах»

Мэра яхачогIа, мехка барт баьчул тIехьагIа Кабулера шоаш баьхача дIагIоргба эзараш бола нах. ХIанз афгански столице ши миллион гаргга нах ба. ХIаьта нах чубаха цIенош Кабуле бахача наха шоашта а проблемай проблема я, цар дукхагIдола дакъа практически хьакъехьа аьлча аварийни хьал тIа да.

«Наха чубаха цIенош хилийтара дош къоастадара никъ ба блокех деча цIеношта аьшкбетона конструкцеш еча цIенош деча кабульски комбината мощность лакхъяр, йоах Адина Сангина. Из хьалъялый 23 шу хьалха советски специалиста новкъостал а деш. Цу хана денз Кабуле хьахиннай мохк агарах дохаргдоацача пхезза вIаштIара даьча цIеноех латта йиъ микрорайон. Цу цIеной 500 эзар совгIа квадратни метр я.

1987 шера 20 эзар квадратни метрал тIехьяьлар комбината мощность. Из де карагIдаьннад технологически процессаш сихъяра болхлойи гIулакхерча наьхен матернальни безам лакхбара чотагIа. ХIанз комбинат шера 100 эзар квадратни метр цIеношка хьалде таро хургйолаш эргаяькхха тоаеш я».

Вахара хьалаш тоаде дезаш ба дукхха бола байдда баха хиннараш. Къаман барт тоабара лаьцача, мехка коалиционни формагIа доал дарра лерхIача наькъо доазол дехьара Кабуле цIабоагIача баьхар ворхI эзар гаргга саг. Столице, мехка массанахьа а санна, массе оагIорахьа новкъостал ду царна. Репатрианташта юкъе нийслу Афганистане бовзаш бола нах а. Уж юхабахкаро тешал ду афгански эмиграце лакхерча сферашка президента Наджибуллай машара политико ший влияни еш хилара.

Вовзаш волча предпринимателла Муххамад Карима Кабуле шиъ текстильни фабрика яр. Репатриантех долча указага хьежжа уж предприятеш цунна юхадIаелар. Импортни операцеш еш волча цIи хезача бизнесмено Гулам Джилане ший болх юхадIаболабаьб. Эмиграце ролаш ялх шу даькхкачул тIехьагIа США-ра ший мехка цIавенав къаман педагогически Iилме сий дьнна вола Муххамад Азиз. Афгански столице цунна юхадIаенна особняк 30 миллион афгани мах болаш я.

«Къахьега моттиг ехаш бола байдда баха хиннараш а биташ Iаьчало теркал ца беш, — йоах Афганистана репатриантий гIулакхий хьакъехьарча паччахьалкхен комитета председателя заместителя пнарала Махфуза. — Масала, дIадахача шера духьал столица промышленни предприятеша балха хьанйцар 600 совгIа саг. Тха комитетон муниципалитетон бахийта бар уж. Ишта новкъостал даь децаре бе болх боацаш хала бусаргбар репатрианташ».

Наха бе болх хилийтара проблема городской Iаьдало юкъ Кабуле экономически потенциал чIоагIъярца. Духьал дIадахача пхе шера Афганистана столице промышленни продукци хIама ца эшшаш кхозза дукхагIа арахийцай. Городе хинна ца Iеш мехка а лоархIаме цхьайола итташ керда предприятеш хьахиннай. Боккха мукъ кхучъача автомобилашта гIулакх деш йола йоккха автотранспортни предприяти хьалъяьй. Болх бе йолаеннай керда элеваторн маьхк ю комбинати. Эргаяьха тоаю къаьнара предприятеш, 90 процент нердаяькхкай автомобильни наькъаш дехкеи техника тоаюи. стандартни йоацаш металлопрод у к цIи кийчъю «Джангалак» яха машиностроительни завод. Укхаза ала доагIа Афганистане металл лоаладу процесс эггара хьалхара хIанз карарзаяь хиларо.

Дийнъеннай частни сектор. 1987 шера цун викалаша Кабуле хьалйир яйгача промышленноста 11 объект. Афгански предпринимателаша СССР-о деннача 50 миллион сома льготни кредито лакхду цар гIулакхацара хьинар.

Социально - экономически дегIаучача Кабула толамаш кхы а доккхагIа хургдар городской казнай таронаш кIезига хинна ецаре. Афганистане беш латтача тIемо геттара дукха рузкъа доаду.

ВIаши духьаллаттача оагIонний болам хьахьокха кхыдола бакъдараш а да. ДIадахача шера Кабуле хьанаравера тайп-тайпарча контрреволюционни организацеи 38 член. Дехке баьннача оппозиционераша могабу къаман барт бара никъ. правительствацца цхьана кхахьега болалу. Столица пхелагIча районе халкъа виканлй исполнительни комитета — паччахьалкхен Iаьдала укхазарча лакхерча органа — керте латт Кашефи. Кабула гаьна йоацаш хиннача цхьан бандана кулгалдеи хиннав из. Лаьца хиннав, массехк бутт баькккаб набахта чуваллаш. Амнисти хинна мукъавалийтав. «Со сайна тIанхьаьча хинначоа тIагIолла теш доал дара коалиционни форма мехка массанахьа а цIена чакхъякхха Iаьдал гIерташ хиларах. Цо хьабел цIий Iоухийтилга дIадаккхара бола бизза никъ, афганцашка дог доахийт мехка машар юхаоттабергхиларга».

Кабул.

Александр ТРУБИН,
АПН корр.